

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Montenegro

NN: INTERVJU: Šefica misije OEBS-a u Crnoj Gori Janina Hrebičkova

N: NEJEDINSTVO MEDIJA JE NJIHOVA NESLOBODA

PN: Bez obzira na kojoj ste političkoj liniji, ako ste novinar, morate željeti da dobijete jedinstveno samoregulatorno tijelo, jer jedino ono može pokazati vladi, institucijama, društvu i međunarodnoj zajednici da su interesi novinara stvarni, a ne lažni

PODGORICA – Sloboda medijskog izražavanja prioritet je Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju, ali isto tako i poštovanje prava svakog pojedinca, bez obzira o kome da se radi – kazala je šefica Misije OEBS u Crnoj Gori, Janina Hrebičkova. Ambasadorica u razgovoru za Pobjedu kaže da žali što novinari u Crnoj Gori nijesu našli zajednički interes da formiraju jedinstveno samoregulatorno tijelo, i ocjenjuje da zakone moraju poštovati svi, uključujući novinare i vlasnike medijskih kuća.

1. POBJEDA: Kako ocjenjujete slobodu medija u Crnoj Gori?

HREBIČKOVA: Prioritet Misije je sloboda izražavanja medija, koja ide ruku pod ruku s odgovornošću koju imaju vlasnici te slobode. Sljedeći prioritet je poštovanje ljudskih prava, uključujući i prava svakog pojedinca, bilo da je taj pojedinac vaš čitalac, slušalac, da li je on premijer, vi, ili ja. Mediji imaju veliku društvenu odgovornost, jer oni igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja.

Dok se sa jedne strane sloboda izražavanja mora u potpunosti poštovati i štititi od strane državnih institucija, dotle je, sa druge strane, potrebno poštovati principe odgovornog izvještavanja. Novinari treba da budu nezavisni kontrolori moći, i potrebno je da imaju lični smisao za etiku i odgovornosti. U posljednjih nekoliko godina svjedočimo sve većem nepoštvanju crnogorskog novinarskog Etičkog kodeksa.

Takođe svjedočimo i ukupnom nepoštovanju novinarskih normi i standarda, i kršenju načela prezumpcije nevinosti, povredi prava ličnosti i prava na privatnost, kao i obaveze zaštite ličnih podataka. Ovo je u praksi slučaj kako od strane institucija, tako i sa strane medijskih glasila.

U tijesnoj koordinaciji s kancelarijom OEBS-ove Predstavnice za slobodu medija i Savjetom Europe, Misija je uspjela da pomogne medijima da izmijene postojeći Etički kodeks. To je vrlo pozitivan iskorak. Mi pozdravljamo ovu okolnost, i nadamo se da će ona dovesti do smanjivanja nasilja nad medijima.

Ono što nije ohrabrialo do sada je neadekvatno sprovođenje medijskog zakonodavstva. Naravno, to nije nešto što se može desiti preko noći. Na političkom nivou, Misija i dalje komunicira sa institucijama, kako bi dodatno pomogla sprovođenje zakona, da bi Crna Gora mogla dalje da napreduje na putu reformi.

Svakako postoji stvarna potreba da se apeluje na državne institucije da obezbijede odgovarajuće uslove za pravilan i slobodan rad medija. Oni imaju obavezu da obezbjeđuju odgovarajuću ravnotežu između transparentnosti, pristupa informacijama, zaštite ličnih podataka, ličnih i službenih informacija, uz garanciju pretpostavke nevinosti, te uz poštovanje ljudskih prava svakog pojedinca.

Međutim, postoje i dokazi o tome da određenim medijima nedostaje razumijevanje o radu institucija za vladavinu prava i policijske poslove. Izvještavanje medija često se temelji na neprovjerenim informacijama, što može dovesti do neprofesionalnog ili izvještavanja sa škodljivim posljedicama.

Misija ima u svom mandatu oblast poštovanja medijskih sloboda i poštovanje ljudskih prava i prava pojedinaca. Drago nam je da je kleveta dekriminalizovana. To je progresivan, moderan i demokratski korak. Međutim, zakon ne kaže kako da se izgradi progresivna, sofisticirana svijest koja vam omogućuje da imate u praksi dekriminalizovanu klevetu, i da se morate pridržavati zakona, poštovati privatne informacije, ako želite da profesionalno radite svoj posao, bez obzira na to da li ste novinar ili tužilac. Misija je u tom smislu tijesno saraduje s vlastima i medijima u rješavanju ovog važnog pitanja.

2. POBJEDA: Dokle se stiglo sa idejom OEBS o ponovnom uspostavljanju jedinstvenog samoregulatornog tijela?

HREBIČKOVA: Što se tiče pitanja samoregulacije, mogu reći da sam razočarana što vlasti i medijska zajednica do sada nijesu shvatili na pravi način njihov zajednički interes da imaju jedinstveno samoregulatorno tijelo. Bez obzira na to kojoj opciji politički naginjete, ako radite kao novinar, vaš je primarni interes da imate jedno samoregulatorno tijelo.

Zašto, zato što je to jedino djelotvorno sredstvo za zaštitu slobode medija, promovisanje kvaliteta uređivačke politike, i način da obezbijedite da se uticaj države smanji na

najmanju moguću mjeru. Mora biti jasno da samoregulacija uključuje set osnovnih etičkih pravila dogovorenih od strane medijske zajednice, i da ona djeluje kao nezavisni mehanizam za tumačenje sprovođenja tih pravila.

Na taj način se demonstrira vlastima, civilnom društvu i međunarodnoj zajednici šta su stvarni interesi novinara, da li oni stvarno žele slobodu medija, i da li oni stvarno žele da služe javnom dobru. Bez postojanja takvog tijela, sumnjam da će biti u stanju da uvjere bilo koga. Njegovo nepostojanje može da stvori prostor nekim političkim i drugim snagama da iskoriste okolnost da trenutno postoji nedostatak medijskih sloboda.

3. POBJEDA: Stvara se utisak da u crnogorskim medijima ne postoji nužna profesionalna solidarnost, da se više bave jedni drugima, dok oni koje bi trebalo da nadgledaju čine što im je volja...

HREBIČKOVA: Ako je tačno to što kažete, onda mogu jedino da pitam kako oni sami mogu tražiti od vlasti ili međunarodne zajednice da pomažu u uspostavi slobode medija, ako oni sami, unutar vlastite profesije, to ne dopuštaju, time što ne stvaraju uslove da se oformi jedinstveno samoregulatorno tijelo?

4. POBJEDA: Govorite o odgovornosti medija?

HREBIČKOVA: Ne, ja govorim o zajedničkim odgovornostima, i institucija i medija. Kao što to treba da bude slučaj sa vlastima, i sami mediji moraju da se pridržavaju principa vladavine prava i poštovanja prava pojedinca. Niko ne može da bude iznad vladavine prava. Mediji su takođe i sami građani. I tu se ne radi samo o profesionalnosti i o etici. Poštovanje ličnih podataka, privatnih telefonskih razgovora, pretpostavke nevinosti i mnogih drugih prava pojedinaca; to nije nešto što ćete naći u knjigama. To je nešto što se mora graditi, o tome se mora razgovarati, i to je razlog zašto mislim da je naša odgovornost da težimo ravnoteži, da radimo na tome zajedno. Mediji bi trebalo da budu prvi koji će to razumjeti i osjetiti, tako da oni mogu ići ispred vlasti, biti pravi kompas javnog mnjenja.

5. POBJEDA: Važno pitanje za zaposlene u medijima je da poslodavci poštuju njihova prava iz radnih odnosa, ali i da redovno izmiruju obaveze prema državi, jer jedno bez drugog ne ide. Kako vi na to gledate?

HREBIČKOVA: Kao što sam već kazala, bez obzira da li ste ministar, vlasnik nekog medija, novinar ili diplomata, morate poštovati u punom smislu vladavinu prava. Dokle god se ona ne poštuje u potpunosti, nisam sigurna da se krećemo naprijed. Nakon svake tranzicije, postoje izazovi u primjeni i poštovanju zakona. Međutim, ako vlasnik medija zna da mehanizmi vladavine zakona dobro funkcionišu, onda zna da ih i on sam mora poštovati.

Dopustite mi da ovdje malo pojasnim. Ako imate vlasnika nekog medija, koji ima glavnog i odgovornog urednika, koji mu kaže: "Vidi, ti jesi vlasnik, ali ja sam odgovoran za ovaj sadržaj, ne ti", onda bih rekla da bi to bio primjer konstruktivnog i zdravog dijaloga, koji pokazuje da postoji svijest o odgovornosti. Znam veoma dobro iz sopstvenog iskustva da jaki i urednici sa integritetom mogu da postavljaju pravila zaštite zaposlenih, i zaštite uređivačkog sadržaja. To je težak posao, i moraju postojati mehanizmi zbog kojih i taj medijski vlasnik, ali i urednik, znaju da ne mogu te mehanizme da dovode u pitanje, ali i da zbog toga neće izgubiti posao. Te mehanizme grade i postavljaju državne institucije, ali ih gradi i postavlja i medijska solidarnost, takođe!

6. POBJEDA: Nedavno je pokrenuta kampanja "Poštuj život, vrati oružje". Koja je uloga OEBS u njoj?

HREBIČKOVA: Misija je vrlo aktivno uključena od samog početka, zajedno sa svojim partnerima, Ministarstvom unutrašnjih poslova, ambasadam Njemačke i UNDP-om. Bilo nam je zaista drago što je ministarstvo bilo u mogućnosti da podrži ovaj projekat. Mogu reći da je već od samog starta napravljen veliki pomak. Uz finansijsku potporu Njemačke, zajedno sa partnerima, radimo ne samo na kampanji prikupljanja ilegalnog oružja, već i na kampanji za podizanje svijesti javnosti o tome zašto je ovo pitanje važno.

To je problem koji se odnosi na pojedinca i porodicu, i na čitavu lokalnu zajednicu. Tiče se ljudi, direktno. Vlada je, naravno, važan garant ovog procesa, no da bi kampanja bila uspješna, ključno je razumijevanje cijelog društva, svakog građanina i svakog medija. Mediji moraju shvatiti da ovo nije apstraktno pitanje. Ovo je zadatak za cijelo društvo.

7. POBJEDA: Može li se ova kampanja na neki način shvatiti kao preventiva potencijalnim terorističkim aktima na koje nijedna država nije imuna?

HREBIČKOVA: Ova kampanja konkretno nije osmišljena sa tim ciljem. Međutim, ukoliko neko smatra da se kampanja može koristiti i u tu svrhu, zašto da ne. Svijet u kome živimo karakterišu nove bezbjednosne prijetnje. Nakon raspada ne samo u bivše Jugoslavije, već i mnogih većih blokova zemalja, mnogo ilegalnog oružja ostalo je kod građana. To je prijetnja, ne samo za životnu sredinu, već i socijalna i politička prijetnja demokratskom razvoju, a takođe je jedna od glavnih bezbjednosnih prijetnji. Kada se poveća svijest o tim pitanjima, povećava se i sposobnost države i civilnog društva i da se bore protiv tih opasnosti.

Dejan LUČIĆ

BOX 1

Title: Vraćanje oružja kao geopolitičko pitanje

8. POBJEDA: Može li kampanja "Poštuj život, vrati oružje" biti uspješna ako nijesu uključene zemlje regiona?

HREBIČKOVA: U pravu ste, regionalna saradnja je veoma važno pitanje. Nema smisla da se nešto učini u jednoj državi, a ne u osam drugih država. No, svi mi to razumijemo, i svi mi zajednički radimo na tome, međunarodni partneri i vlade svih republika bivše Jugoslavije. Kampanja mora biti evropska i evro-atlantska, jer ljudi iz bivše Jugoslavije žive u evropskim zemljama, u Australiji i Kanadi. To je regionalna stvar, i geopolitička tema.

BOX 2

Javni servis nije konkurencija privatnim medijima

9. POBJEDA: Kako gledate na odnos privatnih medija i javnog servisa?

HREBIČKOVA: Javni servis ne treba shvatiti kao konkurenta privatnom mediju. Dok se to ne uvidi, oni koji ne žele da taj proces ide transparentno i na način na koji je treba da ide, moći će da ga eksploatišu na negativan način. Javni servis, za razliku od privatnih medija, je taj koji mora da edukuje, proizvodi odgovarajuće programe, bude platforma za dijalog, i onaj koji mora da radi sve ono što privatne televizije ili mediji ne mogu ili ne žele da rade, zbog svojih vlasnika.

Međutim, čini se da sada imamo drugačiju situaciju, u kojoj se svako bori protiv svega i svakoga ko im se ne sviđa, i ne žele da vide javni servis koji napreduje, zbog raznih razloga. Mislim da će Crna Gora sigurno doći jednog dana do tačke kada će shvatiti da je to iracionalno, da to zapravo ide na ruku tim vlasnicima, političarima i igračima koji zbog ovog ili onog razloga ne žele da vide napredak i razvoj Crne Gore.